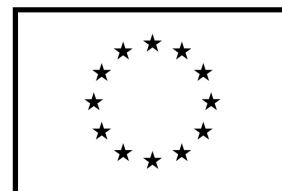

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr.Janka Dacková

Využitie doplnkového čítania na hodinách slovenského jazyka v ŠZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Janka Dacková

Kontakt na autora: Spojená škola, Matice slovenskej 11, Prešov
dackova.janka@centrum.sk

Názov OPS/OSO: Využitie doplnkového čítania na hodinách slovenského jazyka v ŠZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Ina Šofranková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.
Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov
projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.
Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, Mentálne postihnutie, Výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím, Slovenský jazyk a špeciálna didaktika v špeciálnej škole, Možnosti využitia IKT ,Program HOT POTATOES, Doplnkové čítanie, Interaktívne cvičenia

Anotácia

Zámerom práce bolo vytvoriť námety pre prácu žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia v predmete slovenský jazyk s využitím doplnkového čítania v 5.ročníku špeciálnej základnej školy. Ich cieľom bolo predovšetkým zvýšenie vedomostnej úrovne žiakov a prehĺbenie už získaných vedomostí.

Práca obsahuje vymedzenie a objasnenie základných pojmov žiak so ŠVVP, žiak s mentálnym postihnutím, výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím, školský vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia zo slovenského jazyka pre 5. ročník. Ďalej sa venujeme špeciálnej didaktike slovenského jazyka ,doplnkovému čítaniu a možnostiam využitia IKT ,konkrétne programu HOT POTATOES na hodinách slovenského jazyka.

Osobitnú kapitolu tvoria interaktívne pracovné listy, ich charakteristika a metodika práce s nimi, pretože si myslíme, že aj takýmto spôsobom môžeme u žiakov prehĺbovať záujem o čítanie kníh a zároveň rozvíjať čitateľské, grafomotorické, komunikačné schopností a digitálne kompetencie žiakov s mentálnym postihnutím.

OBSAH

Úvod

1 SYSTÉM VZDELÁVANIA V ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH.....	6
1.1 Žiak so špeciálnymi výchovno - vzdelávacími potrebami.....	6
1.2 Žiak s mentálnym postihnutím.....	6
1.3 Výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím.....	7
2 SLOVENSKÝ JAZYK V SYSTÉME PREDMETOV V ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE.....	9
2.1 Špeciálna didaktika predmetu slovenský jazyk.....	9
2.2 Slovenský jazyk a literatúra v 5.ročníku variant A.....	12
2.3 Možnosti využitia IKT na hodinách slovenského jazyka.....	15
2.3.1 Možnosti programu Hot Potatoes	16
3 NÁMETY NA VYUŽITIE DOPLNKOVÉHO ČÍTANIA.....	17
3.1 Doplnkové čítanie.....	18
3.2 Interaktívne cvičenia v prostredí HOT POTATOES a ich využitie pri upevňovaní učiva.....	21
3.2 Námety pracovných listov	28
Záver	32
Zoznam príloh	34

ÚVOD

Moderné informačné a komunikačné technológie sa postupne stávajú neodmysliteľnou súčasťou nášho života. Môžu podporiť nové formy vzdelávania, ktoré sa stanú súčasťou nielen školského, ale aj celoživotného vzdelávania. Digitálna gramotnosť sa stáva v súčasnosti jedným z predpokladov úspešného života človeka.

V špeciálnych školách žiaci veľmi radi využívajú nové technológie, a konkrétne v predmete slovenského jazyka je obrovská kapacita možností ktoré sa dajú využiť vo výchovno-vzdelávacom procese.

Našu OPS sme zamerali na vzdelávanie žiakov špeciálnej základnej školy v predmete slovenský jazyk. Považovali sme za nutné predstaviť systém vzdelávania v špeciálnej základnej škole a akým žiakom je určený. Definovali sme teda pojem žiak so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami. Venovali sme pozornosť aj postaveniu predmetu slovenský jazyk .

Predstavili sme možnosti využitia rôznych druhov informačných a komunikačných technológií. Konkrétne sme sa podrobnejšie venovali programu Hot Potatoes. Zvládnutie jeho návodov a postupov umožňuje učiteľovi vhodne dopĺňať a obohacovať hodiny slovenského jazyka o zaujímavé a motivujúce pracovné interaktívne listy.

Spracovali sme námety na prácu žiakov na hodinách slovenského jazyka, pričom ako podklad nám slúžila kniha z doplnkového čítania od spisovateľky Ruženy Smatanovej „Prázdniny u starej mamy“. Naša OPS mala prostredníctvom spojenia čítania knihy a prácou s IKT prehĺbiť vedomosti žiakov a rozširovať kompetencie nielen v rámci slovenského jazyka, ale aj v rámci kompetencií pri práci s informačno - komunikačnými technológiami.

1 SYSTÉM VZDELÁVANIA V ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

1.1 Žiak so špeciálnymi výchovno - vzdelávacími potrebami

Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami – je žiak, ktorý má zariadením výchovného poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, okrem detí umiestnených do špeciálnych výchovných zariadení (diagnostické centrum, reedukačné centrum, liečebno-výchovné sanatórium) na základe rozhodnutia súdu (§ 2 písm. j) školského zákona.

Špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba – je požiadavka na úpravu podmienok obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre žiaka, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti žiaka a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti (§ 2 písm. i) školského zákona).

1.2 Žiak s mentálnym postihnutím

Žiaci s mentálnym postihnutím predstavujú veľmi heterogénnu skupinu detí s rôznym stupňom využívania intelektového potenciálu.

Podľa definície v poslednej revízii Medzinárodnej klasifikácie chorôb v Ženeve (1992) sa mentálna retardácia chápe ako „stav zastaveného alebo neúplného duševného vývinu, ktorý charakterizuje najmä narušenie zručností, prejavujúcich sa v priebehu vývinového obdobia, prispievajúcich k celkovej úrovni inteligencie, t.j. poznávacích, rečových, pohybových a sociálnych schopností. Retardácia sa môže vyskytnúť spoločne s akoukoľvek inou duševnou alebo telesnou poruchou alebo bez nej“

V odbornej literatúre sa stretávame s vymedzením pojmu mentálna retardácia alebo mentálne postihnutie u viacerých autorov. Vašek definuje mentálnu retardáciu nasledovne :

„Z psychologického aspektu, pri chápaní mentálneho postihnutia, sa osobitne zdôrazňuje znížená inteligencia a miera zníženia sa spravidla vyjadruje pomocou intelligenčného kvocientu (IQ), pričom pozornosť sa venuje aj nedostatočnej sociálnej kompetencii takto postihnutých osôb“ (Vašek, 1996, s. 143).

„Mentálnym postihnutím alebo mentálnou retardáciou nazývame teda trvalé zníženie rozumových schopností, ktoré vzniklo v dôsledku poškodenia mozgu. Mentálne postihnutie nie je choroba, je to trvalý stav, spôsobený neodstrániteľnou nedostatočnosťou alebo poškodením mozgu“ (Švarcová, 2006, s. 29).

Valenta a Müller (2003, s.14) definujú mentálnu retardáciu ako „vývojovú duševnú poruchu so zníženou inteligenciou demonštrujúcu sa predovšetkým znížením kognitívnych, rečových, pohybových a sociálnych schopností v prenatalnej, perinatálnej i postnatálnej etiológii.“

Aj keď pojem mentálnej retardácie definujú síce autori odlišne, ale základom je vždy zníženie inteligencie rozličného stupňa a zmeny adaptívneho správania. Každý taký stupeň má svoje etiologické a klinické osobitosti.

Podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb, spracovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou v Ženeve, ktorá vstúpila v platnosti od roku 1992 sa mentálna retardácia delí do šiestich základných kategórií:

F70 Ľahká mentálna retardácia IQ 69-50

F71 Stredne ťažká mentálna retardácia IQ 49-35

F72 Ťažká mentálna retardácia IQ 34- 20

F73 Hlboká mentálna retardácia IQ 19 a nižšie

F 78 Iná mentálna retardácia

F 79 Nešpecifikovaná mentálna retardácia (Valenta, Müller, s. 11).

Müller (2001, s. 15-17) sa zaoberá aj hraničným pásmom mentálnej retardácie, ktoré nie je obsiahnuté v Medzinárodnej klasifikácii chorôb. Je ohraničené hodnotami IQ od 70 do 80.

Toto pásmo predstavuje stupeň inteligencie na úrovni mierneho až hlbokého podpriemeru a nachádza sa v ňom, ako sám autor uvádza, „početná skupina žiakov základných škôl praktických. Je to skupina osôb, ktoré nemôžeme zaradiť do kategórie mentálnej retardácie, ale ktoré ani v najlepšom prípade nedosahujú priemernú mentálnu úroveň. Väčšinou sa jedná o osoby z výchovne a sociálne nepodnetného prostredia – osoby duševne infantilné, s poruchami vedomia, s detskou mozgovou obrnou, s ľahkou mozgovou dysfunkciou – osoby neurotické, choré, fyzicky oslabené – osoby s poruchami percepcie“. Deti z hraničného pásma mentálnej retardácie môžu za vhodných vonkajších okolností absolvovať aj bežnú základnú školu a je to pochopiteľne najvhodnejšia skupina pre súčasné integračné trendy.

Mentálne postihnutého žiaka musíme teda akceptovať ako súhrn určitých daností, znakov, prejavov a dôsledkov – biologických, psychických a sociálnych.

1.4 Výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím

Pri výchove a vzdelávaní žiakov s mentálnym postihnutím sa podľa § 94 ods. 2, písm. a) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon č. 245/2008 Z. z.) postupuje podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím.

Vzdelávací program pre žiakov s mentálnym postihnutím sa uplatňuje pri vzdelávaní žiakov v základnej škole podľa § 94 ods.1, písm. a) a b), t.j. v špeciálnej základnej škole pre žiakov s mentálnym postihnutím a v ďalších školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, v špeciálnych triedach základných škôl alebo pri individuálnom začlenení. Vymedzuje špecifické potreby a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť o žiakov s mentálnym postihnutím v školách, kde sú vzdelávaní.

Základná škola podľa zákona č. 245/2008 Z. z. § 95 ods. 5, ktorá vzdeláva žiakov s mentálnym postihnutím alebo s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným postihnutím, sa vnútorne člení podľa stupňa mentálneho postihnutia žiakov na:

- a) variant A pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia,
- b) variant B pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia,
- c) variant C pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia alebo pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí majú aj iné zdravotné postihnutie.

Hlavnými cieľmi primárneho vzdelávania sú rozvinuté kľúčové spôsobilosti (ako kombinácie vedomostí, skúseností a postojov) žiakov s mentálnym postihnutím na úrovni, ktorá je pre nich osobne dosiahnuteľná.

Primárne vzdelávanie poskytuje východiskovú bázu pre postupné rozvíjanie kľúčových spôsobilostí žiakov ako základu všeobecného vzdelania prostredníctvom nasledujúcich cieľov:

- poskytnúť žiakom primerané možnosti skúmania ich najbližšieho kultúrneho a prírodného prostredia tak, aby získali záujem o poznávanie nového,
 - rozvíjať cieľavedome, systematicky a v tvorivej atmosfére osobnosť žiaka v poznávacej, sociálnej, emocionálnej a morálnej oblasti,
 - viesť žiakov k spoznávaniu svojich schopností, k využívaniu svojich možností, ku kompenzácii svojich obmedzení a tým k vytváraniu reálneho obrazu seba samého rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť, osvojiť si základy spôsobilosti učiť sa učiť sa a poznávať seba samého,
 - podporovať kognitívne procesy a kompetencie žiakov kriticky a tvorivo myslieť prostredníctvom získavania vlastnej poznávacej skúsenosti a aktívnym riešením problémov
 - umožniť žiakom získať základné pracovné zručnosti a návyky, aby ich mohli využiť pri ďalšom vzdelávaní aj v občianskom živote,
 - vyvážené rozvíjať u žiakov kompetencie dorozumievať sa a porozumieť si, hodnotiť (vyberať a rozhodovať) a iniciatívne konať,
 - podporovať rozvoj intrapersonálnych a interpersonálnych kompetencií, najmä otvorene vstupovať do sociálnych vzťahov, naučiť sa kooperovať v skupine, kolektíve a preberať na seba primeranú zodpovednosť, rozvíjať sociálnu vnímavosť a citlivosť k spolužiakom, učiteľom, rodičom, ďalším ľuďom a k svojmu kultúrnemu a prírodnému okoliu,
 - viesť žiakov k tolerancii, znášanlivosti, porozumeniu a k akceptovaniu iných ľudí, ich duchovno-kultúrnych hodnôt, rovnosti pohlaví a priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami, cirkvami a náboženskými spoločenstvami,
 - naučiť žiakov uplatňovať svoje práva a súčasne plniť svoje povinnosti, niest zodpovednosť za svoje zdravie, aktívne ho chrániť a upevňovať, chrániť životné prostredie.
- „Cieľ špeciálnej edukácie mentálne postihnutých je vo všeobecnosti možné formulovať ako optimálny rozvoj ich komplexnej osobnosti s rešpektovaním ich osobitostí a špeciálnych výchovných a vzdelávacích potrieb vyplývajúcich z mentálneho postihnutia, dosiahnutie žiaducej úrovne vzdelanosti vycvorenosti a maximálneho stupňa ich socializácie.“(Vančová, str.49)

2 SLOVENSKÝ JAZYK V SYSTÉME PREDMETOV V ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE

Vyučovací jazyk a literatúra má v systéme vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia významné postavenie, pretože je základom celého vzdelávania a výchovy. Úzko súvisí s porozumením, zvládnutím a plnením úloh v ostatných vyučovacích predmetoch. Jeho cieľom je naučiť žiakov zrozumiteľnému vyjadrovaniu sa ústnou a písomnou formou spisovného jazyka ,náviku spoločenskej konverzácie, rozvíjaniu slovnej zásoby. je dôležité naučiť ich porozumieť čítanému textu a vypestovať v nich kladný vzťah k literatúre a čítaniu detských časopisov, k divadlu, filmu. Slovenský jazyk a literatúra v sebe spájajú niekoľko oblastí, ktoré pomáhajú prispievať k plneniu cieľov výchovy. Rozvíjajú u žiakov zmyslovú, emocionálnu, vôľovú a rozumovú stránku osobnosti dieťaťa, čo pomáha spolu s ostatnými predmetmi posilňovať výchovu k vlastenectvu a formovať charakter žiaka.

2.1 Špeciálna didaktika predmetu slovenský jazyk

Poznávacie procesy detí s mentálnym postihnutím sa odlišujú od normy v menších či väčších odchýlkach. Hovoríme o vnímaní, predstavách, pamäti, pozornosti a myslení. Nedostatočnú schopnosť v poznávacích činnostiach je nutné vykompenzovať špeciálno- pedagogickým prístupom.

Základným dorozumievacím prostriedkom medzi ľuďmi je reč. Podľa I.Baja (1984)závažné poškodenia CNS ovplyvňujú nielen mentálny vývin osobnosti, ale aj reč, ktorá býva u detí s mentálnym postihnutím narušená po obsahovej i formálnej stránke. Jej vývin býva spomalený, obmedzený ,oneskorený a len málokedy dosiahne normálnu úroveň.U detí s ľahkou mentálnou retardáciou, ktorej sa naša OPS týka býva reč väčšinou oneskorená o jeden rok. Prejav reči je na obsahovej úrovni, dokážu si osvojiť aktívny aj pasívny slovník ,majú problémy s hovoreným prejavom, pretože majú ťažkosti so zvládnutím gramatickej formy jazyka. často používajú stereotypy, naučené schémy dialógu v neadekvátnych situáciách ,často rozprávajú veľa, stretávame sa j s echoláliami. Celkovo môžu dosiahnuť úroveň zovšeobecňovania a abstrahovania.V rámci oblasti Jazykovej komunikácie ,ktorá sa zameriava na zvukovú stránku reči využívame nasledovné **komunikačné stratégie** :

-stratégie zamerané na dieťa alebo z očí do očí

- učiteľ sa priblíži k dieťaťu tvárou tvár ,posadí dieťa vedľa seba to tak aby dieťa videlo tvár učiteľa
- učiteľ poskytne žiakovi čas na vyjadrenie jeho myšlienok jeho vlastným spôsobom
- učiteľ sleduje záujem dieťaťa(keď sa dieťa o niečo zaujíma, je pravdepodobné že aj nato myslí)
- učiteľ neustále opakuje so žiakom nové slová alebo nové gramatické pravidlá

-stratégie ľahšieho porozumenia alebo reč tela

- k slovám pripojí pedagóg aj gestá (napr. súhlas či nesúhlas pohyb hlavou, ukazovanie na predmety o ktorých rozprávame)

- tempo a dĺžka reči učiteľa musí byť prispôsobená úrovni vývinu dieťaťa a vyjadrenie by mali byť o kúsok zložitejšie
- učiteľ musí v komunikácii žiakovi rozumieť – ak nerozumie žiak opakuje svoju odpoveď

-stratégie výmeny raz ty raz ja -výmena roly

- snaha učiteľa interpretovať každý komunikačný pokus dieťaťa tak, aby malo pocit, že učiteľ sa mu snaží porozumieť
- učiteľ sa musí v komunikácii snažiť vytvárať situácie ,kedy má žiak priestor na napodobenie výrazu alebo gesta či slova

-stratégie nových pojmov alebo nálepky

- slovné komentovanie predmetov ,dejov či situácií najbližšieho okolia
- viackrát opakujeme názvy nových predmetov, osôb, situácií ,ktoré je žiakovi potrebné konkrétne vysvetliť nielen pomenujeme novým slovom nové predmety, ale ich aj vysvetľuje, teda spájame poznané s nepoznaným

-stratégie konverzácie alebo otázky a odpovede

- otázky kladieme len vtedy ak očakávame odpoveď
- pri odpovedi môžeme žiakovi pomôcť nápodovou, napr začiatok slova...

Na uvedomovanie si zvukovej štruktúry jazyka sa využíva aj **metóda fonemického uvedomovania** ruského psychológa D. B. El'konina. Veľmi originálna metóda, ktorá poskytuje pre učiteľa veľa priestoru na improvizáciu, žiakom umožňuje učenie prostredníctvom hry, modelovania mentálnej činnosti, teda v zjednodušenom výklade tejto metódy ide nielen o osvojovanie si jazyka, ale aj o rozvíjanie osobnosti dieťaťa, jeho pozornosti, sebakontroly a samostatného myslenia.

Vyučovanie morfológicko-syntaktickej roviny jazyka má za cieľ poznať a porozumieť :

- slovné druhy (ohybné aj neohybné)
- sémanticko-gramatické skupiny slov v rámci jednotlivých slovných druhov
- gramatické kategórie
- jednoduché a rozvité vety
- jednoduché súvetia
- správny slovosled vo vete a súvetí

Vzdelávanie v lexikálno-sémantickej oblasti sa je zamerané na rozvíjanie slovnej zásoby žiakov a v čo najväčšej miere porozumieť významu jednotlivých slov.

Vyučovanie pragmatickej roviny jazyka je spojené s uplatnením vedomostí a komunikačných schopností v spoločenskom kontexte.(schopnosť zapojiť sa do konverzácie, povedať svoj názor, vedieť komunikovať s rôznymi komunikačnými partnermi.

Žiak by mal vedieť funkčne využívať jazyk v rozmanitých komunikačných situáciách ,čiže nadobúda komunikačnú kompetenciu v spisovnom jazyku. Tá sa prejavuje v základných komunikačných zručnostiach : počúvanie, čítanie, rozprávanie a písanie.

Oblasť Komunikácia a sloh má za cieľ

- osvojovanie základných fáz slohotvornej činnosti(prípravná fáza ,práca s osnovou)
- zvládnuť ústne a písomné jazykové prejavy(cvičenia ústne, písomné, doplňovacie....)
- osvojenie slohových postupov a útvarov(postupy: rozprávací...,útvary :rozprávanie)

Oblasť Čítanie a literárna výchova je zameraná na osvojenie si elementárnych predpokladov čítania, na čítanie s porozumením, na emocionálne prežívanie čítania a počúvania umeleckej detskej literatúry.

Keďže naša OPS je zameraná práve na čítanie, venujeme pozornosť aj základným predpokladom čítania :

▪ Technika čítania

- zoskupovanie hlások, slabík so zodpovedajúcimi grafickými znakmi,
- skladanie výrazov ako ustálených spôsobov jazykového vyjadrenia z hlások a slabík
- rozpoznávanie a prečítanie jednoduchých výrazov
- porozumenie základnému významu prečítaných výrazov a viet
- identifikovanie neznámych výrazov
- rozvíjanie zručnosti hlasného čítania
- rozvíjanie tichého, primerane rýchleho a plynulého čítania s porozumením

▪ Porozumenie čítanému textu

- systematické budovanie slovnej zásoby detí
- formovanie schopnosti porozumenia a interpretovania myšlienok
- výcvik čítania
- voľba individuálneho tempa čítania v závislosti od cieľa čítania a od stupňa náročnosti textu

2.2 SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA V 5. ROČNÍKU

Učebná osnova zo SLOVENSKÉHO JAZYKA

Vzdelávacia oblasť:	jazyk a komunikácia
Názov predmetu:	Slovenský jazyk a literatúra
Časový rozsah výučby:	7 h týždenne / 231 h ročne
Stupeň vzdelávania:	ISCED 1 – primárne vzdelanie
Ročník:	piaty
Názov ŠkVP:	Školský vzdelávací program pre žiakov <i>s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia</i>
Forma štúdia:	denná
Vyučovací jazyk:	slovenský

1. CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO PREDMETU

Vyučovací jazyk a literatúra má v systéme vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia významné postavenie, pretože je základom celého vzdelávania a výchovy. Úzko súvisí s porozumením, zvládnutím a plnením úloh v ostatných vyučovacích predmetoch. Jeho cieľom je naučiť žiakov zrozumiteľnému vyjadrovaniu sa ústnou a písomnou formou spisovného jazyka, nácviku spoločenskej konverzácie, rozvíjaniu slovnej zásoby. Je dôležité naučiť ich porozumieť čítanému textu a vypestovať v nich kladný vzťah k literatúre a čítaniu detských časopisov, k divadlu, filmu a televízii. Slovenský jazyk a literatúra v sebe spája niekoľko oblastí, ktoré pomáhajú prispievať k plneniu cieľov výchovy. Rozvíjajú u žiakov zmyslovú, emocionálnu, vôľovú a rozumovú stránku osobnosti dieťaťa, čo pomáha spolu s ostatnými predmetmi posilňovať výchovu k vlastenectvu a formovať charakter žiaka.

2. CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

- správne písať „i“ po mäkkých spoluhláskach a „y“ po tvrdých spoluhláskach,
- poznávať obojaké spoluhlásky a pravopis vybraných slov po b, p, m,
- poznávať podstatné mená, učiť sa určovať ich rod a číslo,
- rozlišovať všeobecné a vlastné podstatné mená,
- učiť sa správne písať všeobecné a vlastné podstatné mená,
- ústne tvoriť vety s danými slovami,
- písomne dopĺňať a obmieňať vety,
- cvičiť sa v tvorení jednoduchých krátkych textov a rozprávania,
- cvičiť prepis textu s dôrazom na interpunkčné znamienka.

RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN VZDELÁVACEJ OBLASTI - jazyk a komunikácia

Vzdelávacia oblasť	Predmet/ročník	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
<i>Jazyk a komunikácia</i>	Slovenský jazyk a komunikácia	7	7	5	5	5	29 hodín

Časová dotácia predmetu Slovenský jazyk a literatúra v porovnaní so ŠVP bola v 5. ročníku posilnená o 0,5 hodiny týždenne.

1. Čítanie a literatúra: počet hodín týždenne: 3, počet hodín ročne: 99.
2. Jazyková komunikácia: počet hodín týždenne: 2, počet hodín ročne: 66.
3. Komunikácia a sloh: počet hodín týždenne: 1, počet hodín ročne: 33.
4. Písanie: počet hodín týždenne: 1, počet hodín ročne: 33.

4. OBSAH VZDELÁVANIA

I. Jazyková komunikácia

1. Zvuková, významová, tvarová rovina jazyka a pravopis

- Správne písanie „i“, „y“ po mäkkých a tvrdých spoluhláskach,
- poznávanie obojakých spoluhlások,
- správne písanie „y“ vo vybraných slovách,
- poznávanie podstatných mien,
- určovanie rodu a čísla podstatných mien,
- rozlišovanie všeobecných a vlastných podstatných mien,
- poznávanie vlastných mien osôb, zvierat, miest, obcí, hôr, riek(všeobecne známe z najbližšieho okolia),
- nacvičovanie správneho písania vlastných podstatných mien,
- správne písanie svojho vlastného mena, priezviska, adresy, dátumu narodenia.

2. Písanie

- Zvyšovanie dôrazu na rukopis s prihliadnutím na individuálne potreby žiaka,
- zvyšovanie dôrazu na plynulosť písania slov(bez zbytočného prerušovania písacieho ťahu), so zameraním na automatizáciu písacieho pohybu,
- dodržiavanie všetkých kvalitatívnych znakov písma, najmä na správny tvar písma, jednotný sklon písma a na úpravu písaných celkov,
- postupné zvyšovanie rýchlosti písania,
- priemerná veľkosť písmen strednej výšky je 3-4mm, hornej a dolnej dĺžky 6-8mm,
- dodržiavanie správneho sedu a úchopu písacieho nástroja.

II. Komunikácia a sloh

Ústne tvorenie viet s danými slovami, výber vhodných výrazov. Dopĺňanie viet (písomne) a obmieňanie slovami zvládnutými z pravopisnej stánky, pomenovanie pozorovaných predmetov, javov a vlastnej činnosti (vyjadriť sa o nich).

1. Odpovede a otázky

Odpovedanie na otázky podľa obrázkov, na základe vlastných skúseností a čítankových textov.

Odpovede postupne tvoria súvislejší celok, tvorenie otázok k jednoduchému textu

2. Reprodukcia

Reprodukcia kratších textov.

3. Rozprávanie

Rozprávanie podľa obrázkov alebo podľa série obrázkov na základe vlastných zážitkov.

Rozprávanie podľa jednoduchej osnovy, ktorú najprv zostavil učiteľ, neskôr za spolupráce všetkých žiakov.

4. Opis

Opis spolužiaka, skutočných predmetov alebo obrázkov s dejovými prvkami(ústne).

5. Formy spoločenského styku

- Požiadanie o informáciu a vedieť podať stručnú informáciu,
- privítať návštevu a rozlúčiť sa s ňou,
- blahoželať (k narodeninám, k Novému roku, Dňu matiek- ústne),
- napísať pozdrav a blahoželanía na pohľadnicu (úprava- adresa, dátum, oslovenie, pozdrav, podpis),
- napísať SMS, e-mail.

III. Čítanie a literatúra

1. Technika čítania

- Čítanie primeraných textov správne a s porozumením,
- postupné plynulé, vhodne členené a prirodzene intonované čítanie súvetí (sústredovanie sa na významovú stránku viet a odsekov a na porozumenie obsahu textu),
- upevňovanie správneho slovného prízvuku a ekonomického dýchania, správneho znenia hlasu, starostlivosti artikulácie a spisovnej výslovnosti,
- rozširovanie slovnej zásoby žiakov,
- presnejšie rozlišovanie významu slov, vyberať vhodný výraz a správne tvoriť vety, odpovedať na otázky z čítaného a s pomocou učiteľa jednoducho reprodukovať obsah,
- pracovať s textami, ktorými sa žiaci prezentujú na prehliadke v prednese poézie a prózy na Gaňovom literárnom Prešove.

2. Literárna výchova

- Oboznamovanie sa s literárnymi textami - hlasným čítaním, počúvaním predčítaného alebo hraného textu,
- spájanie obsahu čítaného s príslušnou ilustráciou k literárnemu textu, vnímať ju, rozumieť jej,
- s pomocou učiteľa reprodukovať, prípadne dramatizovať dej rozprávky alebo poviedky,
- rozprávať príbeh hlavnej postavy a hodnotiť jej povahové vlastnosti, určiť čas a miesto deja, rozlišovať reálne a nereálne(rozprávkové) prostredie,
- rozumieť niektorým ďalším literárnym pojmom a výrazom (bez ich definovania) v súvislosti so skutočnosťou, ktorú tieto pojmy a výrazy označujú, napr.: rozhlasové a televízne relácie, povesť, hádanka, báseň, spisovateľ, časopis,
- poézia od detských autorov (napr. K. Bendová, J. Turan, Š. Žáry, F. Hrubín),
- rozprávky a dobrodružná literatúra (napr. O. Sekora, A. Tolstoj, J. C. Hronský, J. a W.Grimmovci a iní),
- povesti a balady (napr. M. Ďuríčková, M. Rázusová-Martáková a iní),
- povesti zo života detí (napr. M. Haľamová, R.Smatanová, J. Šrámková, M. Jančová,)

2.3 Možnosti využitia IKT vo vyučovaní slovenského jazyka v 5. ročníku špeciálnej základnej školy

Veda a technika nám v súčasnosti umožňujú prostredníctvom nových komunikačných prostriedkov priniesť množstvo informácií a poznatkov priamo k žiakom. A nielen tých vedeckých, ale aj pod správnym vedením a usmerňovaním rozvíjajúcich osobnostnú stránku žiaka. V prípade žiakov so špeciálnymi výchovno – vzdelávacími potrebami je to zároveň prekonávanie určitých bariér, ktoré ich v mnohých životných situáciách nechávajú na okraji spoločnosti.

Práve značná časť kontaktov žiakov s IKT sa uskutočňuje vo vyučovacom procese alebo priamo v škole, v záujmovej činnosti. Využívanie IKT prináša pri vzdelávaní žiakov so špeciálnymi-výchovno-vzdelávacími potrebami nasledujúce výhody:

- Žiaci so špeciálnymi potrebami dokážu s ich pomocou riešiť rôzne úlohy svojím vlastným tempom.
- U žiakov používajúcich hlasové komunikačné prostriedky vzrastá sebadôvera, úspešnosť v škole a blízkej spoločnosti.
- Žiaci s ťažkými a viacnásobnými poruchami učenia sa ľahšie komunikujú pomocou IKT (Brestenská a kol., 2010).

Jedným zo všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania podľa Koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na ďalších 15 – 20 rokov (projekt „Milénium“) je zmena metód, spôsobov, technológií vzdelávania a výchovy cestou využívania moderných informačných a komunikačných technológií (Rosa, Turek, Zelina, 2003).

Informačné a komunikačné technológie sú metódy, postupy a spôsoby zberu, uchovávanía a spracovania, vyhodnocovania, selekcie, distribúcie a doručenia informácií vo vyžadovanej forme a kvalite (Stoffová, Stoffa, 1999).

Sú to technológie, ktoré súvisia so zberom, zaznamenávaním a výmenou informácií.

K tomu používajú:

- tradičné médiá ako televíziu, video a rádio,
- osobné počítače s multimediálnou podporou,
- vstupné a výstupné zariadenia, prostriedky na digitalizáciu, snímanie, riadenie a meranie,
- internet a jeho služby,
- integrované edukačné programy (čiže komplexné počítačové prostredie pre učenie sa),
- prostriedky pre videokonferencie,
- e-mail,
- elektronické a programovateľné hračky,
- automatické snímače, záznamníky a zariadenia na automatické vyhodnocovanie údajov (Kalaš, 2001).

V posledných rokoch k nim pribudla aj interaktívna tabuľa (I-tabuľa).

Tieto technológie sú predpokladom digitálnej gramotnosti, ktorá je žiadaná v živote každého z nás čoraz viac. Preto považujeme za dôležité budovať u žiakov pozitívny vzťah k didaktickej technike, ktorá podporuje výučbu, poznávací proces a ďalšie vzdelávacie aktivity. Učiteľ vždy musí v svojom predmete pozorne zvážiť, kedy bude použitie IKT pre danú tému a cieľ prínosom, kedy pomôže žiakom prehĺbiť alebo získať znalosti efektívnejšie, zaujímavejšie, ľahšie, v širšom kontexte. Učiteľ musí tiež vedieť, kedy použitie IKT prospeje rastu informačnej gramotnosti jeho žiakov.

Rozvíjanie digitálnych zručností a kompetencií sa v špeciálnej škole uskutočňuje v priebehu vyučovacích hodín predmetov povinnej výučby, a aj prostredníctvom záujmových útvarov.

Na hodinách slovenského jazyka 5. ročníka máme možnosť pracovať s rôznymi prostriedkami IKT.

- **Multimediálne CD a výučbové programy**, ktoré primeranou a zábavnou formou pomáhajú rozvíjať u žiakov tvorivosť, samostatnosť a zároveň precvičujú koordináciu jemnej motoriky a oka pri práci s myškou a klávesnicou, napr. Alik, Detský kútik Zábavná slovenčina..
- **Program PowerPoint**, v ktorom si učiteľ pripravuje prezentácie učiva s obrázkovým materiálom a aj videami, ktoré neobsahuje učebnica.
- **Interaktívna tabuľa**, slúži na prácu v prostredí multimediálnych CD a výučbových programov alebo na prácu s internetom. Prostredníctvom IT si žiaci môžu priamo vyskúšať a overiť svoje vedomosti.
- **Internet**, obrovský zdroj informácií ,obrázkov, animácií ,zvukových záznamov, ktorými môžeme vhodne dopĺňať názorné príklady pri výklade alebo upevňovaní učiva
- **Systém eBeam Interact**(elektronické pero) je novinkou na našom trhu a určite si podľa finančnej dostupnosti nájde uplatnenie priamo vo vyučovacom procese.

- **Program HOT POTATOES**

2.4 Možnosti programu Hot Potatoes ako didaktického prostriedku vo vyučovaní slovenského jazyka.

Program Hot Potatoes je freeware program určený na vytváranie atraktívnej podoby interaktívnych cvičení. Cvičenia sa tvoria vo formáte html a môžu sa ukladať na webovú stránku, ale môže sa s nimi pracovať aj priamo v počítačovej učebni bez prístupu na internet alebo aj tam ,kde nie je nainštalovaný program Hot Potatoes.

Obr.1: Program Hot Potatoes

Interaktívne úlohy sa dajú vytvárať pomocou piatich typov cvičení. Sú to :

- **JQuiz** - testy s výberom odpovedí z viacerých možností, úlohy s odpoveďami typu áno/nie, úlohy s krátkymi odpoveďami na otázky
- **JCross** - vytváranie krížoviek bez tajničky
- **JMix** - poprehadzované vety tzv. motanice
- **JMatch** - dvojice pojmov alebo texty s medzerami
- **JCloze** – doplňovacie cvičenia

Manuály programu Hot Potatoes sú voľne dostupné na internete v Digitálnej knižnici portálu

www.modernizaciavzdelavania.sk

- < <http://modernizaciavzdelavania.sk/Digi/DigiLibrary.aspx>
- < <http://pastelka.sk/manualy/HPmanual.pdf> >
- <http://evanet.webnode.sk/ako-na-hot-potatoes/>

3 NÁMETY NA VYUŽITIE DOPLNKOVÉHO ČÍTANIA

Zvládnutie učiva slovenského jazyka pre 5. ročník žiakov špeciálnej základnej školy vyžaduje obojstrannú súhru pedagóga a žiaka. Naša skúsenosť so žiakmi v 5. ročníku je určite porovnateľná so skúsenosťami iných kolegov. Piataci v našom type školy sú 10 - 12, niekedy aj 13 ročné deti, ktoré sú na polceste medzi detstvom a dospievaním. Vzbudiť záujem o učenie je niekedy naozaj veľkým majstrovstvom. Každý žiak je iný, ku každému treba pristupovať ako k jedinečnej bytosti a trpezlivo akceptovať zákonitosti obdobia vývinu týchto žiakov.

Slovenčina ako spisovný jazyk sa využíva vo všetkých predmetoch, a preto jeho zvládnutie je dôležitým predpokladom úspešnosti každého žiaka. Uvedomenie si u žiaka toho, že bez poznania hlások, písmen, čítania a písania v praktickom živote sa nezaobíde, je dôležitým momentom výchovy.

Zvolenie si správnych metód a foriem na uskutočnenie požadovaného cieľa v našom prípade žiaka s kompetenciami pre príslušný ročník v slovenskom jazyku je na jednej strane individuálne, ale zároveň by malo byť tvorivé a určite aj inovatívne. Prečo? Pretože chceme aby vedomostne rástli naši žiaci, ale zároveň by sme si mali rozširovať obzory našich vedomostí aj my pedagógovia, pretože nám sa vzdelávanie určite neskončilo prebratím vysokoškolského diplomu.

3.1 Doplnkové čítanie

V procese čítania literárnych diel, resp. ukážok z diel má zvláštne postavenie literárna komunikácia, ktorá zahŕňa rovnako oblasť vzniku a tvorby literárneho diela (emisiu), ako aj oblasť pôsobenia literárneho diela (receptiu, Obert, 2003, str. 117).

Umelecký text je výsledkom tvorivej aktivity autora a má tieto osobitosti:

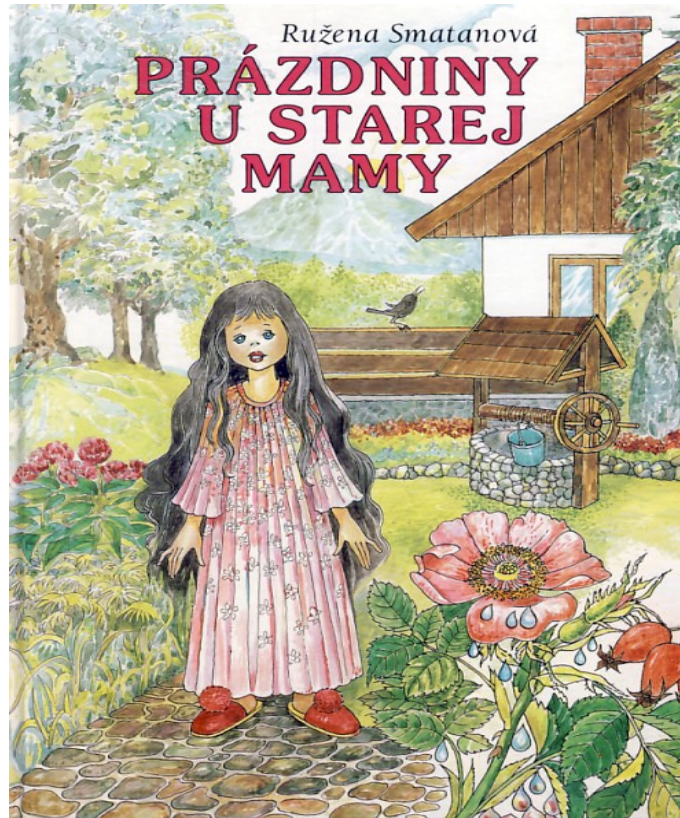
- je fixovaný jazykový prejav, ktorý uchováva isté informácie,
- je súvislý (ucelený) signál, rámcovaný začiatkom a koncom,
- tvorí osobitnú štruktúru, lebo v ňom existujúce jazykové a tematické prvky sú usporiadané a hierarchizované podľa estetických a komunikačných princípov (Obert, 2002, str. 21)

Čitateľ literárneho textu (príjimateľ) je účastníkom literárnej komunikácie. Ako typ príjemcu:

- predstavuje adresáta estetickej informácie,
- vo vzťahu k autorovi vystupuje ako partner,
- v texte sa prejavuje „riešením“ istých otázok a úloh, vyznačených témou a jazykovo-stylistickými prostriedkami,
- aktívne sa podieľa na procese čitateľskej konkretizácie literárneho diela (Obert, 2002, str. 11).

Literárny text sa teda určitým spôsobom stáva komunikačným prostriedkom aj medzi učiteľom a žiakom, ale aj medzi samotnými žiakmi. a je nositeľom estetickej informácie.

Pri dnešných možnostiach komunikačných technológií priviesť dieťa ku čítaniu kníh je dosť ťažké. Už štvrtý rok využívame na hodinách slovenského jazyka v rámci doplnkového čítania aj knihu Ruženy Smatanovej: Prázdniny u starej mamy.

Obr.č.2

Za výhody tohto literárneho dielka pre žiakov s mentálnym postihnutím považujeme nasledovné skutočnosti :

- veľkosť knihy vo formáte A4 slúži na veľmi dobrú manipuláciu, vzhľadom k úrovni jemnej motoriky žiakov s mentálnym postihnutím,
- text je písaný prijateľnou veľkosťou písma,
- kapitoly knihy nie sú veľmi dlhé, čo je vhodné na jej zvládnutie počas jednej vyučovacej hodiny
- text je veľmi dobre kombinovaný s obrázkami veľkého formátu
- ilustrácie výstižne dokresľujú text a pomáhajú čitateľovi vizualizovať a predstavovať dej

- ilustrácie nie sú prehnane komplikované a dávajú možnosť aj na žiacku reprodukciu ilustrácií
- vek hlavných postáv zodpovedá približne veku našich žiakov v piatom ročníku
- paralelu možno vidieť v tom ,že naši žiaci sú mestské deti ako hlavné postavy knihy a tiež navštevujú svoje staré mamy na dedine
- situácie ,v ktorých sa postavy ocitnú sú veľmi reálne a sú prepojené so skutočným životom detí
- autorka veľmi vhodne doplnila každú kapitolu rôznymi aktivitami typu vysvetlenie nových slov ,hľadania odpovedí podľa textu....

Keďže v našej školskej knižnici sme nemali dostatok knižných výtlačkov tejto knihy a chceli sme ,aby každý žiak mal reálny pocit ,že drží a pracuje so svojou knihou, dovolili sme si(snád' sa pani Smatanová nebude hnevať)kopírovať jej knihu a vytvorili sme pre každého žiaka reprodukciu textu knihy, ktorý sme zviazali do viazača. po každej kapitole textu sme ponechali voľný papier na realizáciu úloh spojených s prečítaným textom.

Samotný názov knihy nesie v sebe slovo, ktoré milujú všetci žiaci a nielen oni. My sme to poňali ako určitú reflexiu po prázdninách, preto s čítaním knihy začíname hneď od začiatku školského roka. Čítanie po dvoch mesiacoch oddychu nie je pre našich žiakov jednoduché a niekedy sa treba pohrať so zopakovaním celej abecedy, pripomenutím si základných pravidiel čítania .

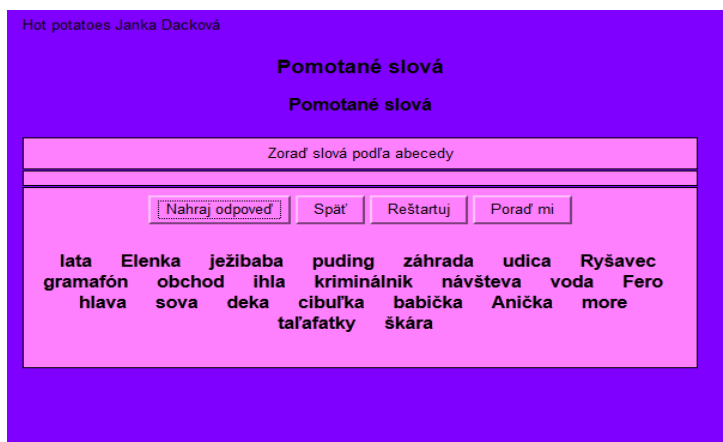
Snažili sme sa vytvoriť námety na opakovanie a upevňovanie pravidiel gramatiky slovenského jazyka a slohovej výchovy práve aj prostredníctvom textu literárneho diela. Neustálym opakovaním určitých pravidiel sa informácie lepšie zapamätávajú a spojením s konkrétnou modelovou situáciou aj uchovávajú.

Interaktívne cvičenia sme nevkladali do konkrétnych vyučovacích hodín slovenského jazyka ,pretože ich použitie môže závisieť od dostupnosti počítačovej techniky a samotný pedagóg má možnosť rozhodnúť, v ktorých fázach hodín slovenského jazyka ich využije. My sme si vybrali spomínanú knihu Ruženy Smatanovej, ale takto pripravené interaktívne cvičenia ,môžu vychádzať z kníh iných autorov ,ktorí tvoria pre deti a mládež. Snažili sme sa vytvoriť iné možnosti pre prácu žiakov s knihou a IKT.

Jednu z kapitol knihy sme nacvičili na krajskú prehliadku v prednese poézie a prózy a môžeme len konštatovať, že 1.miesto v školskom kole a následne 3.miesto v krajskom kole je tiež motivujúcim činiteľom pre žiaka ,ale je aj potešením a zároveň povzbudením do ďalšej práce aj pre pedagóga.

3.2 Interaktívne cvičenia v prostredí HOT POTATOES a ich využitie pri upevňovaní učiva

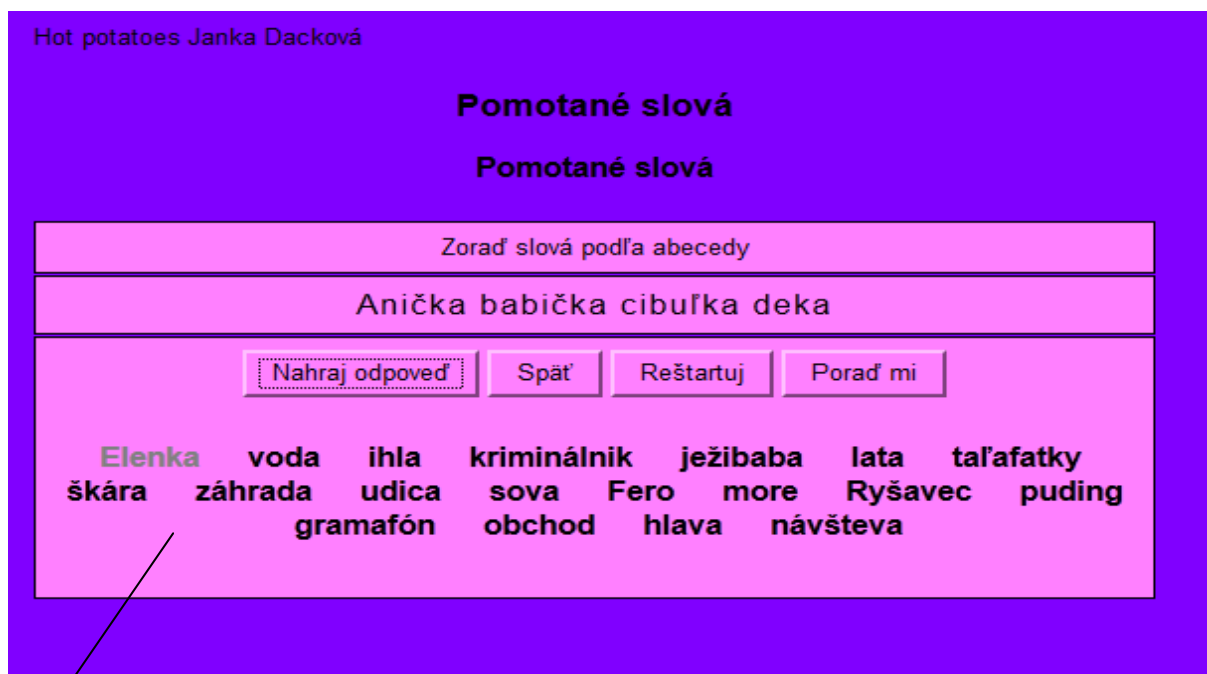
Interaktívne cvičenie č.1 POMOTANÉ SLOVÁ

Obr.č.3

Zdroj: súkromný archív

Cvičenie je zamerané na upevňovanie učiva o abecede a správnom poradí písmen v nej. Všetky slová sú vybrané z knihy Ruženy Smatanovej, a preto aj upozorňujeme žiakov na to, či si spomínajú, kde sme sa stretli s týmito slovami. Zámerné sme zmiešali všeobecné podstatné mená s vlastnými menami hlavných hrdinov knihy, aby cieľene vnímali rozdiely v písaní začiatkových písmen vlastných a všeobecných podstatných mien.

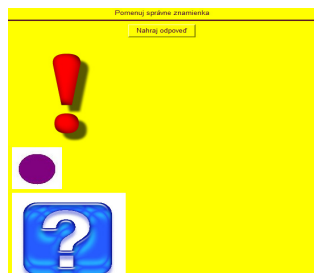

Obr.č.4

Zdroj: súkromný archív

Myškou je potrebné kliknúť na správny výraz ,ktorý začína na písmeno nasledujúce v abecede. Slová sa nám zaraďujú automaticky po odkliknutí v hornej lište. Pracovať môžeme v rôznych obmenách podľa počítačovej zdatností žiakov. Cvičenie má jasné krátke inštrukcie, ktorým žiaci rýchlo porozumejú. Naša skúsenosť, keďže cvičenie sme realizovali v septembri, bola práca celej triedy na interaktívnej tabuli. Žiaci si navzájom pomáhali a využili sme ako pomôcku tabuľky vo formáte A4 s abecedou. Ako obmenu môžeme použiť samostatnú prácu pri počítači s vyhodnotením správnosti, alebo na hodinách písania dať ako pracovný list podľa ,ktorého žiaci majú zoradiť slová podľa abecedy písomne.

Interaktívne cvičenie č. 2 INTERPUNKČNÉ ZNAMIENKA

Obr.č.5

Obr.č.6

Zdroj: súkromný archív

Krátke cvičenie s interpunkčnými znamienkami ,ktoré môžeme využiť pri výklade nového učiva o vetách na interaktívnej tabuli ako názornú pomôcku alebo v závere hodiny ako podklad na overenie vedomostí. Pri každom znamienku je viacero možností, žiak musí vykliknúť tú správnu možnosť. Žiaci sú nútení pozorne prečítať nápovedu, a zároveň musia zrakom fixovať správny tvar znamienka .Obmenou môže byť čítanie textu z knihy spojené s pohybovou aktivitou. Žiaci stoja v zástupe a po jednom prichádzajú k interaktívnej tabuli a ukazujú, ktoré znamienko počujú v prečítanej vete a po správnom ukázaní sa zaria na koniec a hra plynule pokračuje.

Interaktívne cvičenie č. 3

KOLKO MÁ VETA SLOV?

Obr.č.7

Zdroj: súkromný archív

Cvičenie je zamerané na upevnenie si učiva o slove a jeho postavení vo vete. Obrázok má pripomenúť dej čítanej knihy. Úlohou žiaka je prečítať vetu a po kliknutí na možnosti určiť správny počet slov vo vete. Obmenou cvičenia môže byť vyhľadávanie viet v knihe a následne zadanie písomnej úlohy na prepísanie vety s príslušným počtom slov na tabuľu a do zošita. Ak pracujeme na interaktívnej tabuli dávame žiakom možnosť písať priamo na tabuľu. Je to pre žiakov spostenie spôsobu písania a zároveň si cvičia ovládacie prvky interaktívnej tabule. Žiaci v rámci našej skúsenosti majú problém osvojiť si základné pojmy hláska, slovo, veta ,takže aj takýmto spôsobom utvrdzujeme gramatické pojmy - neustálym opakovaním a pripomínaním si súvislostí.

Interaktívne cvičenie č. 4 DOPLŇANIE VHODNÝCH VÝRAZOV

K práci na tomto interaktívnom cvičení si pripraví žiaci aj knihu pre prípad ,že nebudú vedieť správnu odpoveď, a na overenie pravdivosti voľby. Prácu je dobré zadať dvojiciam, pretože spoločne uvažujú nad možnosťou odpovede a jeden z dvojice(zvolili sme dvojice tak ,aby vždy boli lepší a horší čitateľ spolu)môže hľadať vetu v knihe, ale až po použití všetkých nápovedí. V otázniku je opis/indícia daného slova a žiaci vedia ,že v slove je mäkká spoluhláska. Osvedčila sa nám slovná pomoc učiteľa. Pri stlačení tlačidla porad' mi objavujú sa postupne jednotlivé písmená slova, ale čím je viac nápovedí, tým viac žiaci strácajú body.. V knihe si následne žiaci overujú, či zvolili správne slovo, ktoré obsahuje mäkkú spoluhlásku. Po našej skúsenosti odporúčame cvičenie robiť na opakovacej hodine, pretože jeho vypracovanie žiakom zabralo dosť času, čo súviselo s náročnosťou cvičenia, pretože si museli skladať vetu ,v ktorej chýbalo slovo, zároveň museli premýšľať nad slovom ,ktoré má mäkkú spoluhlásku(je dobré mať nástennú tabuľu s rozdelením hlások) a overovali si slová aj v knihe.

Slová s mäkkými spoluhláskami
dopĺňanie vhodných výrazov

Doplň chýbajúce slová do viet, potom stlač -Kontrola- na kontrolu tvojej odpovede. Pri tlačidle "?" dostanete nápovedu. Pri vyžiadaní nápovedy strácaš body.

[?] z babkinej ulice sa dohodli, že sa poobede pôjdu [?] k mlynu.
Jasné, že Juro pôjde s nimi.
Myslia si, že ja hádam budem [?] doma. Len čo sme sa naobedovali, vyšli sme na ulicu.
Cestou si chalani rozprávali [?].
Samozrejme, že aj [?].
Nechcela som robiť Jurovi problémy, tak som si [?] akože zapchala.
Mykla som plec om a tvárila som sa, že [?] nepočujem.
Kráčali sme [?] cestou k rieke.
Slniečko nádhorne pripekalo a [?] som sa, že uvidím starý mlyn.
Keď sme prišli k mlynu, chalani hneď poskákali do vody.
Šantili a výskali, ponárali sa ako [?].

Nahraj odpoveď Porad' mi

Obr.č.8

Zdroj: súkromný archív

Interaktívne cvičenie č.5

KRÍŽOVKA – SLOVÁ S TVRDÝMI SLABIKAMI

Ďalšou možnosťou interaktívnych cvičení je riešenie krížovky bez tajničky. Každé hľadané slovo má svoju nápovedu. Žiaci si precvičujú orientáciu vodorovne a zvisle. Slová sú opäť použité z čítanej knihy. Znova odporúčame, aby žiaci mohli používať pre oživenie pamäti pomôcky s rozdelením hlások. Nám sa osvedčili tabuľky vo veľkosti A4 s prehľadom rozdelenia slovenskej abecedy, ale môže to byť aj nástenná tabuľa. Opakovaným hľadaných hlások si žiaci upevňujú orientáciu v texte. Pripomenieme a opakujeme čo tvorí tvrdú slabiku. Slová sa do krížovky zapisujú podľa očíslovania. Text sa nevpisuje priamo do krížovky, ale do bieleho okienka vid' obrázok č.10. Alternatívou tohto cvičenia môže byť zároveň opakovanie písania tlačенých písmen. Nájdené slová si žiaci po vyplnení interaktívneho cvičenia zapisujú do zošita. Tieto jednoduché krížovky sú veľmi dobrou predprípravou na naučenie sa vyriešenia krížovky s tajničkou.

Slová s tvrdými slabikami
krížovka

Vyplň políčka v krížovke podľa nápovedy, ktorá sa ukrýva pod daným číslom

Nahraj odpoveď

Vodorovne **Nadol**

4. veľa dní voľna 1. kde sa melie obilie
5. topánky si obúvame na 2. povrazy
6. nie rýchlo 3. chodíme po nich na poschodie

Obr.č.9

Zdroj: súkromný archív

Slová s tvrdými slabikami
krížovka

Vyplň políčka v krížovke podľa nápovedy, ktorá sa ukrýva pod daným číslom

Vodorovne 5: topánky si obúvame na Potvrď odpoveď Porad' mi

Nahraj odpoveď

Vodorovne **Nadol**

4. veľa dní voľna 1. kde sa melie obilie
5. topánky si obúvame na 2. povrazy
6. nie rýchlo 3. chodíme po nich na poschodie

Obr.č.10

Zdroj: súkromný archív

Interaktívne cvičenie č. 7 PAMÄTÁŠ SI PREČÍTANÝ TEXT?

Pamätáš si prečítaný text?

Doplň chýbajúce slová do viet, potom stlač -Kontrola- na kontrolu tvojej odpovede. Pri tlačidle "?" dostanete nápovedu. Pri vyžiadaní nápovedy strácaš body.

Ja a môj bratranec [?] sme celkom normálne mestské decká, ale naša babička [?] hovorí, že sme chudence, lebo sa celý rok nenadýchame čerstvého vzduchu. Babička si zaumienila, že aspoň časť letných prázdnin musíme stráviť na [?].

Babička je perfektná a prázdniny u nej sú vždycky super. Aj môj [?]

Juro je celkom fajn chalan. Niežeby nemal chalanské vrtochy, však to poznáte. Jurovi nevaďí, že som dievča a hrá sa so mnou ako s chalanom. Juro má [?] [?] oči a neposlušné plavé vlasy. Je [?] [?], ale vôbec nieje taký vycivený ako chalani z našej triedy, lebo denne posilňuje. Chce byť totiž [?] a tam berú len takých, čo majú aj dobrú fyziku. To akože riadne svaly, silu, rýchlosť a tak. Babička ho občas so smiechom podpichne: "Jurko môj, len aby si nakoniec nebol [?]"

Juro sa hnevá, keď si niekto uťahuje z jeho plánov, lebo on to s [?] myslí úplne vážne. A ešte vám voľačo prezradím. Juro sa páči dievčatám. Všetky baby za ním šalejú, len čo sa objaví na ulici. Ale on sa aj tak najradšej hráva so mnou. Možno preto, lebo som lepšia ako hociktorý chalan a ešte som mu aj [?].

Obr.č.13

Zdroj: súkromný archív

Pamätáš si prečítaný text?

Doplň chýbajúce slová do viet, potom stlač -Kontrola- na kontrolu tvojej odpovede. Pri tlačidle "?" dostanete nápovedu. Pri vyžiadaní nápovedy strácaš body.

Ja a môj bratranec [?] sme celkom normálne mestské decká, ale naša babička [?] hovorí, že sme chudence, lebo sa celý rok nenadýchame čerstvého vzduchu. Babička si zaumienila, že aspoň časť letných prázdnin musíme stráviť na [?].

Babička je perfektná a prázdniny u nej sú vždycky super. Aj môj [?]

Juro je celkom fajn chalan. Niežeby nemal chalanské vrtochy, však to poznáte. Jurovi nevaďí, že som dievča a hrá sa so mnou ako s chalanom. Juro má [?] [?] oči a neposlušné plavé vlasy. Je [?] [?], ale vôbec nieje taký vycivený ako chalani z našej triedy, lebo denne posilňuje. Chce byť totiž [?] a tam berú len takých, čo majú aj dobrú fyziku. To akože riadne svaly, silu, rýchlosť a tak. Babička ho občas so smiechom podpichne: "Jurko môj, len aby si nakoniec nebol [?]"

Juro sa hnevá, keď si niekto uťahuje z jeho plánov, lebo on to s [?] myslí úplne vážne. A ešte vám voľačo prezradím. Juro sa páči dievčatám. Všetky baby za ním šalejú, len čo sa objaví na ulici. Ale on sa aj tak najradšej hráva so mnou. Možno preto, lebo som lepšia ako hociktorý chalan a ešte som mu aj [?].

Obr.č.14

Zdroj: súkromný archív

Interaktívne cvičenie je určené pre samostatnú prácu žiaka. Riešili sme ho po prečítaní prvej kapitoly knihy. Žiak si vyberá z možností, z ktorých je vždy len jedna správna. Za otáznikom sa skrýva nápoveda, ale jej použitie ovplyvňuje počet správnych bodov. Ak zvážime, že žiaci nie sú dostatočne digitálne ešte zdatní na samostatnú prácu, môžeme cvičenie vypracovať pomocou interaktívnej tabule v dvoch úrovniach. Prvú časť cvičenia tvorí vpisovanie odpovede inter. perom (zvolíme výraznú farbu pera) nad prázdne políčko bez možnosti voľby a žiaci si pomáhajú s knihou. Po vyplnení odpovedí, v druhej časti úlohy žiaci kliknú na možnosti a porovnávajú odkliknutú odpoveď so zapísaným slovom. Do cvičenia sme

znova vložili tzv .ťažké slová, ktoré sa síce podobajú ,ale každé má iný význam. Znova si pripomenú písanie vlastných mien a mená hlavných postáv knihy. Cvičenie sa dá využiť aj na hodine slohu pri téme rodina.

Interaktívne cvičenie č. 8 SPOLUHLÁSKY

The screenshot shows a quiz interface with a blue header 'Spoluhlásky' and a sub-header 'Vyber správnu odpoveď'. A button 'Ukazuj jednu za druhou' is in the top right. The questions are:

1. Ktoré mäkké spoluhlásky sú v slove večnosť?
A. s,t
B. v,n
C. č,t
2. Koľko spoluhlások je v slove prázdny?
A. 5 spoluhlások
B. 6 spoluhlások
C. ani jedna
3. Koľko mäkkých spoluhlások je v slove ženičky?
A. 3 mäkké spoluhlásky

Obr.č.15

Zdroj: súkromný archív

The screenshot shows a quiz interface with a blue header 'Spoluhlásky' and a sub-header 'Spoluhlásky'. The text 'Hot potatoes Janka Dacková' is in the top left. A sub-header 'Vyber správnu odpoveď' is present. A button 'Ukáž všetky otázky' is in the top right. The progress indicator '1 / 7' and a right arrow button '=>' are in the center. The question is:

Ktoré mäkké spoluhlásky sú v slove večnosť?

- s,t
- č,t
- v,n

Obr.č.16

Zdroj : súkromný archív

Kvízové interaktívne cvičenie Spoluhlásky môže žiak vidieť ako súbor otázok obr.č.15, alebo pracuje s jednotlivými samostatnými otázkami obr.č.16.Samostatné otázky podľa našej skúsenosti neodpútavajú pozornosť, ktorá je zameraná v tomto prípade iba na jednu otázku a jednu odpoveď. Dôležitým faktorom v prípade tohto cvičenia je správne prečítanie a pochopenie otázky – čiže čítanie s porozumením. Pred vypracovaním cvičenia opakujeme učivo o spoluhláskach, ich rozdelenie a čítanie. Osvojenie si pojmov spoluhláska mäkká, tvrdá, obojaká a ich významov je náročná časť učiva, podľa našej skúsenosti .Preto sme aj volili možnosť upevňovať učivo o spoluhláskach pomocou IKT ,aby to bolo pre žiakov zaujímavé ,pestré a hlavne vedúce k zapamätaniu si informácií o spoluhláskach.

3.2 Námety pracovných listov

Námety z prečítanej knihy sme využili aj pri tvorbe pracovných listov, ktoré môžu byť použité pri práci s interaktívnou tabuľou, ale aj ako pracovné listy na prácu bez IKT. Vychádzali sme zo skúseností z práce s našimi žiakmi, ktorí obľubujú pestré farebné prevedenia úloh. Slovné zadanie úloh by malo byť krátke, jednoznačné a nezavádzajúce žiaka. Po prečítaní úlohy ak jej žiaci nerozumejú, vysvetlíme úlohu názorne. Ako námety predstavujeme dva pracovné listy,súvisiace s úvodnými kapitolami čítanej knihy „Prázdniny u starej mamy“.

Pracovný list č.1 HRY S VETAMI

Predmet : slovenský jazyk

Cieľová skupina: žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím – 5. ročník

Tematický celok: Opakovanie učiva 4.ročníka

Učivo: Druhy viet - oznamovacia, opytovacia a rozkazovacia veta

Ciele: 1/Zopakovať si poznatky o vetách

2/Tvoriť a písať vety podľa druhu

Pomôcky: interaktívna tabuľa, interaktívny PL, notebook, printové PL, ceruzky, kniha

Využitie: PL „Hry s vetami “ sme využili pri upevňovaní učiva o vetách s odstupom asi jedného týždňa dvakrát, vždy počas precvičovania a upevňovania daného učiva.PL nám poslúžil aj ako forma na zistenie úrovne vedomostí v úvode vyučovacej hodiny.

Metodický postup: žiakom boli rozdane printové PL, na ktorých bol súbor úloh na hľadanie a napísanie oznamovacej ,opytovacej a rozkazovacej vety. Bolo im vysvetlené čo je ich úlohou .Zámerné sme pri každom druhu vety zvýraznili interpunkčné znamienka, aby sme aj zrakovým vnímaním upevnili učivo Každý zo žiakov mal riešiť úlohy sám. Tí, ktorí úlohu splnili skôr, mali nakresliť niečo čo súviselo s čítanou kapitolou, alebo prekresliť ilustráciu z knihy. Následne sme spoločne riešili úlohy na interaktívnej tabuli a súbežne si žiaci kontrolovali správnosť vypracovania svojho pracovného listu. Pri hľadaní viet podľa počtu slov sme činnosť spestrili tým, že každý žiak bol jedným slovom ,ktoré mal nahlas povedať, keď sme určili správne poradie žiakov a vytvorili vetu .Žiaci teda mali možnosť utvrdiť sa v tom ,že tak ako žiak je samostatný ,tak aj slovo vo vete je samostatnou časťou. Keďže PL mal názov ako kapitola knihy venovali sme chvíľu pozornosť rozprávaniu o rozdieloch medzi mestom a dedinou

Evalvácia: Možno si niekto kladie otázku prečo sme žiakom dali vypracovať cvičenie najprv písomne a potom tie isté cvičenia ešte raz na tabuľu. Naši žiaci si častokrát ani neuvedomujú, že pred chvíľou riešili tie isté úlohy a zároveň sa riadime zásadou viacnásobného opakovania.

Pracovný list č.2 Matematika prišla na návštevu čítania.

Predmet: slovenský jazyk

Cieľová skupina: žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím – 5. ročník

Tematický celok: Veta

Učivo: Slovo , slabika a hláska

Ciele: 1/ rozlišovať vo vete slovo, slabiku a hlásku (písmeno)

2/ rozdeľovať vetu na slová, slová na slabiky a slabiky na hlásky

Pomôcky: interaktívna tabuľa, PL, notebook, printové PL, ceruzy, kniha

Využitie: PL „Matematika prišla na návštevu čítania“ sme využili na hodine precvičovania a upevňovania učiva o vete ,slove ,slabike a hláske.

Metodický postup: žiaci sedeli pred I-tabuľou. Vysvetlili sme názov pracovného listu a objasnili prečo sa vlastne učíme a ako súvisia jednotlivé predmety a konkrétne matematika so slovenským jazykom .Žiaci sa postupne striedali a riešili zadanie na I-tabuli. Ak sa žiak pomýlil, musel urobiť toľko drepov koľko mala veta slov. Počítanie slabík sme spojili s vytlieskavaním slabík, ale úlohu sme sťažili tleskaním pod kolenom a za chrbtom. Pripomenuli sme ,že sme spojili hodinu slovenského jazyka s telesnou výchovou.. Potom si každý sadol do lavice a vypracoval túto úlohu na tlačnom PL.

V pracovnom liste je slovo princezná, pri ňom sme sa pristavili a žiaci mali vymenovať mená princezien, ktoré poznajú. Ak nám zostala chvíľa času v závere hodiny si žiaci môžu svoju princeznú nakresliť.

Evalvácia: tento typ PL žiaci zvládli veľmi dobre. Ani jeden z nich nemal viac ako dve chyby. Žiakom sa úloha páčila aj z toho dôvodu, že aj keď sa pomýlili aspoň si trocha zacvičili. Zistili sme, že každá úloha na interaktívnej tabuli, ktorú deti zvládli ich pozitívne motivovala, čoho dôkazom bolo aj to, že k takýmto úlohám sa rady vracali.

Hry s vetami.

Prázdniny na dedine mám zo všetkého najradšej

Úloha č.1

Odpíš zo strany 9 oznamovaciu vetu:

Hodnotenie

Úloha č.2

Nájdí a napíš vetu, ktorá má 5 slov .

--	--	--	--	--

Nájdí a napíš vetu, ktorá má 6 slov.

--	--	--	--	--	--

Vyhľadaj a napíš opytovaciu vetu :

Vyhľadaj rozkazovaciu vetu :

Matematika prišla na návštevu čítania.

Spočítaj slová vo vetách a číslo zapíš do hviezdičky :

Dedko nedávno odpratal uhlie z dvora a na zemi po ňom zostal velikánsky čierny fl'ak.

Tamto bude Čierne more, záhrada bude Medený les a vzadu na dvore ,kde si vo výbehu hovie dedkova tučná sviňa Pepina, bude akože Dračia diera.

Juro vytiahol starú deku a položil ju do káricky.

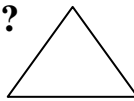

Spočítaj všetky slabiky vo vetách a číslo zapíš do trojuholníka :

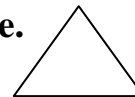
Kočíš, zapriahni kone!

Kam vás mám odviezt' ,jasná princezná?

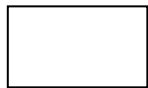

Sadla som si do káricky a Juro ma vozil po dvore.

A teraz sa sústred'! Spočítaj všetky písmená vo vete a správne číslo zapíš do obdĺžnika:

Káricka narazila do dreveného brvna a ja som sa v celej svojej kráse, s náramkami na rukách ,korál'mi aj závojom, preletela ponad ohrádku do výbehu.

Do sme zapisovali počet

Do sme zapisovali počet

Do sme zapísali počet

Záver

V rámci práce so žiakmi so zdravotným znevýhodnením sa snažíme hľadať rôzne možnosti ako čo najzaujímavejšie a najpríťažlivejšie im sprostredkovať nové vedomosti. Ukázalo sa, že aj práca s IKT je takýmto prostriedkom. Je to samozrejme náročnejšie na prípravu učiteľa, pretože musí spracovať témy v takej digitálnej forme, aby boli prístupné žiakom a dobrovoľne núti pedagóga rozvíjať jeho tvorivosť ,ktorá samozrejme súvisí s jeho celoživotným kontinuálnym vzdelávaním

Cieľom našej OPS bolo vytvorenie námetov na prácu s IKT , ktorá obsahuje interaktívne pracovné listy vytvorené v programe Hot Potatoes, ktoré môžu byť použité pri upevňovaní učiva slovenského jazyka 5.ročníka špeciálnej základnej školy. Výber programu Hot Potatoes sa ukázal ako vhodná forma na vytváranie pracovných listov, ktoré hrou, zábavnou formou prispievajú na hodinách slovenského jazyka k upevneniu učiva. Zároveň je tento program vhodným nástrojom na vytváranie pracovných interaktívnych listov nielen na hodinách upevňovania, ale aj prezentovania nového učiva v rámci rôznych predmetov.

Vo svojej pedagogickej praxi sme sa s týmto programom stretli prvýkrát počas vzdelávania v rámci projektu Modernizácia vzdelávania a snád' naša osvedčená pedagogická skúsenosť bude motivujúcim činiteľom aj pre ďalších kolegov pedagógov ,aby program Hot Potatoes využívali pri práci s IKT, a tak zatriktívni žiakom odovzdávanie vedomostí.

Zároveň sme sa snažili výberom vhodnej knihy určenej na doplnkové čítanie pritiahnúť žiakov k čitateľským návykom, ktoré vt'ahujú deti pri čítaní do sveta rozprávok , fantázie, dobrodružných príbehov a aj príbehov rovesníkov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BAJO, Ivan - VAŠEK, Štefan. 1994. Pedagogika mentálne postihnutých. Bratislava : Sapiaientia, 1994. ISBN 80-967180-1-0
2. BRESTENSKÁ, Beáta a kol.: Premena školy s využitím informačných a komunikačných technológií. Košice: Elfa, 2010. s. 116.-117.
3. Hot Potatoes -návod pre učiteľov [online]. Dostupné na: <http://evanet.webnode.sk/akona-hot-potatoes/>
4. KALAŠ, Ivan. 2000. Čo ponúkajú informačné a komunikačné technológie iným predmetom. (1. časť), zborník príspevkov 1. celoštátnej konferencie Infovek 2000. ISBN 80-7098-265-5
5. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a PUPALA, Branislav. 2010. Předškolní a primární pedagogika. Primárna a predškolská pedagogika. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367828-9
6. OBERT, V. : Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa, Nitra. ASPEKT, s.r.o., 2002
7. Palenčárová, J., Kesselová, J., Kupcová, J. 2000. Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo. Mladé letá, Bratislava. 2000. ISBN: 80-10-00328-X
8. SMATANOVÁ R.: Prázdniny u starej mamy, Bratislava: Media Trade, 1998. ISBN 8008_02907_2
9. ŠVARCOVÁ, Iva. 2000. Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-506-7
10. VANČOVÁ, Alica a kol. 2010. Edukácia mentálne postihnutých. Bratislava : Iris, 2010. ISBN 978-80-89256-53-2
11. VAŠEK, Štefan. 1996. Špeciálna pedagogika. Bratislava : Sapiaientia, 1996. ISBN 80-967180-3-7
12. ŽÁČOK, Ľubomír, SCHLARMANNOVÁ, Janka. 2004. Pracovný zošit (pracovné listy) ako prostriedok zvyšovania efektívnosti vyučovania. In: Zborník – Technické vzdelanie ako súčasť všeobecného vzdelania. Banská Bystrica : Katedra techniky a technológií FPV UMB, 2004. ISBN 80-8083-040-1

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Interaktívne cvičenie č.1 Pomotané slová

pomotané slová.htm

pomotané slová.jmx

Príloha 2 Interaktívne cvičenie č. 2 Interpunkčné znamienka

Znamienka.htm

Znamienka.jmt

Príloha 3 Interaktívne cvičenie č.3 Koľko má veta slov?

Veta.htm

Veta.jmt

Príloha 4 Interaktívne cvičenie č.4 Dopĺňanie vhodných výrazo

Slová s mäkkými slabikami.htm

Slová s mäkkými slabikami.jcl

Príloha 5 Interaktívne cvičenie č.5 Krížovka - slová s tvrdými slabikami

Krížovka2.htm

Krížovka2.jcw

Príloha 6 Interaktívne cvičenie č. 6

krížovka.htm

krížovka.jcw

Príloha 7 Interaktívne cvičenie č. 7 Pamätáš si prečítaný text ?

j.htm

j.jcl

Príloha 8 Interaktívne cvičenie č. 8 Spoluhlásky

spoluhlásky.htm

spoluhlásky.jqz